

Кәсіптік стандарт: «Мал шаруашылығындағы селекциялық қызмет (асылдандыру ісі)»

1-ші тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолданылу аясы: «Мал шаруашылығындағы селекциялық қызмет (асылдандыру ісі)» (бұдан әрі – кәсіптік стандарт) «Кәсіптік біліктілік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 5-тармағына сәйкес әзірленді және біліктілік және құзыреттілік деңгейіне, еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайды, сондай-ақ ұйымдарда мал шаруашылығы саласындағы жұмыстарға арналған кең ауқымды міндеттерді шешуге арналған. Осы кәсіптік стандартты мынадай пайдаланушылар: 1) Жұмыскерлер – мал шаруашылығы саласындағы кәсіби қызметке қойылатын талаптарды түсінуі, өзінің кәсіби дамуы мен біліктілігін арттыруды жоспарлауы, сондай-ақ бейіндік бағыт бойынша мансаптық ілгерілеуді болжауы үшін; 2) Жұмыс берушілер – мал шаруашылығы саласындағы кәсіби қызметтің мазмұнына қойылатын бірыңғай талаптарды әзірлеуі, еңбек нарығының қазіргі заманғы қажеттіліктеріне жауап беретін қызметкерлердің біліктілігіне қойылатын талаптарды жаңартуы, персоналды жалдауы және аттестаттау кезінде өлшемшарттарды қалыптастыруы, сондай-ақ кадрлардың біліктілігін арттыруы, дамытуы, ілгерілетуі және ротациялау бағдарламаларын жасауы үшін; 3) Білім беру және оқу орындары – мал шаруашылығы саласындағы мамандарды даярлауы, бейіндік бағыттардың басшылары мен мамандарын қайта даярлауы және олардың біліктілігін арттыруы, мал шаруашылығы саласындағы оқытушылар мен сарапшыларды кәсіптік қайта даярлауы және олардың біліктілігін арттыру жүйесін дамытуға білім беру бағдарламаларының мақсаттары мен мазмұнын айқындау үшін; 4) Сертификаттау және біліктілік беру жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар (органдар) – персоналды сертификаттау кезінде бағалау материалдарын әзірлеуі және сәйкестік деңгейі бойынша қызметкерлердің біліктілік өлшемшарттарын әзірлеуі үшін; 5) Мемлекеттік органдар – еңбек нарығын мониторингтеу және болжамдау өлшемшарттары ретінде кәсіптік стандартты пайдалану үшін қолданылады. Осы кәсіптік стандарттың негізінде ұйымдар өндірісті, еңбек және еңбекті ұйымдастыру ерекшеліктерін ескере отырып, кәсіптік білім деңгейін, еңбек функцияларының тізбесін, білімін, машықтары мен дағдысын көрсете отырып, қызметкерлердің ішкі пайдалануы үшін басқару және олардың жауапкершілігін есепке ала отырып, корпоративтік кәсіптік стандарттарын әзірлей алады.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) Бонитирлеу – тиісті сыныпты немесе индексті бере отырып, малдың асыл тұқымдық құндылығының деңгейін белгілер шаруашылық тұрғысында пайдаланылатын белгілер кешені бойынша (тұқымдылығы, өнімділік сапасы, экстерьерлік-конституциялық ерекшеліктері) анықтау.

2) Ветеринария – жануарлардың аурулары мен тамақтан улануын (зақымдануын) зерделеуге, олардың профилактикасына, диагностикасына, оларды емдеуге және жоюға, мемлекеттік ветеринариялық-санитариялық бақылау және қадағалау объектілерінің Қазақстан Республикасының ветеринария саласындағы заңнамасының талаптарына сәйкестігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ халықты жануарлар мен адамға ортақ аурулардан қорғауға бағытталған арнайы ғылыми білімдер мен практикалық қызмет саласы.

3) Асыл тұқымды малдың мемлекеттік тіркелімі – асыл тұқымды малдың сандық, сапалық және тұқымдық құрамы туралы деректер жиынтығы.

4) Асыл тұқымды мал – республикалық палатада тіркелген тұқымның өнімділік бағыты мен деңгейіне жауап беретін таза тұқымды мал.

5) Асыл тұқымды кітап – белгілі бір тұқымның шығу тегі, өнімділігі және өзге де сапасы бойынша неғұрлым құнды асыл тұқымды мал туралы деректер жиынтығы.

6) Асыл тұқымды өнім (материал) – асыл тұқымды мал, сондай-ақ асыл тұқымды малдан алынған ұрық, эмбриондар, инкубациялық жұмыртқа, тәуліктік балапандар, уылдырық, дернәсілдер мен құтшабақтар, асыл тұқымды аналықтар, асыл тұқымды бал ара ұялары және бал ара пакеттері.

7) Асыл тұқымдық куәлік – уәкілетті орган бекіткен тәртіппен республикалық палата беретін асыл тұқымды өнімнің (материалдың) тектік, өнімділік және өзге де қасиеттерін растайтын құжат.

8) Асылдандыру орталығы – асыл тұқымды тұқымдық малдың тұқымын, эмбриондарын алумен, жинақтаумен, сақтаумен және өткізумен айналысатын ондай малды күтіп-бағу жөніндегі қызметті бастағаны туралы уәкілетті органға хабарлама жасаған заңды тұлға.

9) Асыл тұқымдық құндылығы – ұрпағының шаруашылық пайдалы белгілеріне әсер ететін асыл тұқымды малдың генетикалық әлеуетінің деңгейі.

10) Шежіре – асыл тұқымды малдың шығу тегі туралы мәліметтер.

11) Қолдан ұрықтандыру – жеке-жеке іріктеліп алынған малды маманның бақылауымен шағылыстыру.

12) Селекциялық және асылдандыру жұмысы – малды өсіру кезінде өнімділігі бойынша ең жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін дәйекті іс-әрекеттер жиынтығы.

13) Таза тұқымды өсіру – селекциялық және асыл тұқымдық жұмыста тектес тұқымды малды пайдалана отырып, осы тұқымға тән белгілерді топтастыру және типтеу мақсатында бір тұқымдағы асыл тұқымды малды өсіру.

14) Асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті орган) – асыл тұқымды мал шаруашылығы саласында басшылықты және мемлекеттік саясатты іске асыруды жүзеге асыратын мемлекеттік орган.

15) Ақпараттық білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжатты берумен сүйемелденбейтін білім беру түрі.

16) Бейресми білім беру – оқу орнын, мерзімдері мен нысанын есепке алмай көрсетілетін білім беру қызметтерін ұсынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжатты берумен сүйемелденетін ұйымдар жоспарлаған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын білім беру түрі.

17) Кәсіби кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен және оларды орындау үшін қажетті құзыреттермен қалыптасқан кәсіптер жиынтығы.

18) Кәсіби топ – жалпы интеграциялық негізі бар (мақсаты, объектілері, технологиялары, оның ішінде еңбек құралдары ұқсас немесе жақын) және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын кәсіби кіші топтардың жиынтығы.

19) Біліктілік – белгілі бір еңбек функцияларын сапалы орындауға жұмыскердің даярлық деңгейі.

20) Біліктілік деңгейі – күрделілік, еңбек әрекеттерінің стандарттылығы, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын қызметкердің даярлық деңгейіне және құзыретіне қойылатын талаптардың жиынтығы.

21) Еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы.

22) Кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт.

23) Кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметі сабақтарының негізгі түрі.

24) Салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы.

25) Ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін деңгейлердің, біліктіліктердің, жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай шкаласын айқындайды.

26) Машықтар – қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу мақсатында білімді пайдалану және құзыреттілік таныту қабілеті (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану).

27) Білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы, біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс бөлігі.

28) Құзыреттер – белгіленген біліктілік деңгейінің кәсіби қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы.

29) Тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және білік.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

- 1) БА – Біліктілік анықтамалығы
- 2) БҚЕ – Бағдарламалық қамтамасыз ету
- 3) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы
- 4) ББХСК – Білім берудің халықаралық стандартты классификациясы
- 5) ЕжААШ – Емдеу және алдын алу шаралары
- 6) ЖҚҚ – Жеке қорғаныс құралдары
- 7) ЖҰ – Жасанды ұрықтандыру
- 8) КС – Кәсіби стандарт
- 9) ҚР – Қазақстан Республикасы
- 10) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері
- 11) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері

2-ші тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Мал шаруашылығындағы селекциялық қызмет (асылдандыру ісі)

5. Кәсіптік стандарттың коды: А01410054

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.41 Сүтті бағыттағы ірі қара малды көбейту

01.41.0 Сүтті бағыттағы ірі қара малды көбейту

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.42 Басқа да ірі қара малды және енекелерді көбейту

01.42.0 Басқа да ірі қара малды және енекелерді көбейту

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.43 Жылқыларды және басқа да жылқы тұқымдастарды көбейту

01.43.1 Жылқыларды өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы
01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.44 Түйелерді және өзге де түйе тектес жануарларды көбейту

01.44.0 Түйелерді және өзге де түйе тектес жануарларды көбейту

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.45 Қойларды және ешкілерді өсіру

01.45.0 Қойларды және ешкілерді өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.46 Шошқаларды өсіру

01.46.0 Шошқаларды өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.47 Ауыл шаруашылығы құстарын көбейту

01.47.1 Ет алу үшін құсты, асыл тұқымды құстарды және балапандар өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.49 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

01.49.0 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

М Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет

72 Ғылыми зерттеулер және әзірлемелер

72.1 Жаратылыстану мен техникалық ғылымдар саласындағы ғылыми зерттеулер мен эксперименттік әзірлемелер

72.11 Биотехнологиялар саласындағы ғылыми зерттеулер мен эксперименттік әзірлемелер

72.11.0 Биотехнологиялар саласындағы ғылыми зерттеулер мен эксперименттік әзірлемелер

М Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет

75 Ветеринарлық қызмет

75.0 Ветеринарлық қызмет

75.00 Ветеринарлық қызмет

75.00.0 Ветеринарлық қызмет

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстарының асыл тұқымды мал басын өсірумен айналысатын асыл тұқымды шаруашылық қызметін ұйымдастыру, атап айтқанда, толықтыру төлдері мен құстарын өсіру, өсімін молайту, өсіру.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) Инженер-зерттеуші - 6 СБШ-нің деңгейі

2) Асылдандыру ісі жөніндегі техник - 5 СБШ-нің деңгейі

3) Мал шаруашылығындағы техник-ұрықтандырушы - 4 СБШ-нің деңгейі

4) Ветеринариялық фельдшер-зертханашы - 5 СБШ-нің деңгейі

5) Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң меңгерушiсi - 7 СБШ-нiң деңгейi

6) Мал шаруашылығындағы білікті жұмысшы - 3 СБШ-нің деңгейі

7) Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі операторы - 3 СБШ-нің деңгейі

3-ші тарау. Кәсіптер карточкалары

9. Кәсіптің карточкасы «Инженер-зерттеуші »:	
Топтың коды:	2141-1
Қызмет атауының коды:	2141-1-004
Кәсіптің атауы:	Инженер-зерттеуші
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:	
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 30 желтоқсандағы № 553 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда № 22003 болып тіркелді. 5-параграф. Ғылыми қызметкер

Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Мал шаруашылығы	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Кадрларды даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білім және мамандық бойынша жұмыс тәжірибесі кемінде 5 жыл, өнертабыс пен ғылыми еңбектерге авторлық куәлік қағаздарының бар болуы, ғылыми дәрежесі болған жағдайда жұмыс өтіліне талаптар қойылмайды.		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	2144-7-008 - Ғылыми қызметкер (ауыл шаруашылығы саласындағы)		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жануарларды өсірудің тиімділігін одан әрі арттыру мақсатында ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Ғылыми (ғылыми-техникалық, инновациялық) жобаны іске асыру шеңберінде зерттеу міндеттерін шешу 2. Ғылыми (ғылыми-техникалық, инновациялық) жобаларды іске асыру шеңберінде зерттеулер және (немесе) әзірлемелер жүргізуді ұйымдастыру 3. Кең кәсіптік және қоғамдық өзара іс - қимыл жасай отырып, жаңа және(немесе) перспективалық ғылыми бағыттар бойынша негізгі ғылыми (ғылыми-техникалық) мамандану шеңберінен шығатын зерттеулер және (немесе) әзірлемелер жүргізуді ұйымдастыру.	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Ғылыми (ғылыми- техникалық, инновациялық) жобаны іске асыру шеңберінде зерттеу міндеттерін шешу	Дағды 1: Зерттеу міндеттерін шешу шеңберінде жекелеген тапсырмаларды орындау	Машықтар:	
		1. Зерттеу міндеттерін шешу үшін ақпараттық іздеу жүргізу. 2. Зерттеу тақырыбы бойынша ақпараттық ресурстарды, ғылыми, тәжірибелік-эксперименттік және аспаптық базаларды пайдалану. 3. Зерттеудің мақсаттары мен гипотезаларын тұжырымдап, негіздеу. 4. Алынған эксперименттік немесе теориялық деректерді талдау және интерпретациялау. 5. Мәліметтерді өңдеу және визуализациялау үшін арнайы бағдарламалық жасақтама мен цифрлық құралдарды қолдану. 6. Зерттеу нәтижелерінің дәлдігі мен қайталануын қамтамасыз ету. 7. Тапсырмаларды орындау кезеңдерін құжаттап, аралық есептерді ұсыну.	

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зерттеу және (немесе) тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар тақырыбына сәйкес зерттеу міндеттерін шешу әдістері мен тәсілдері. 2. Ақпараттық ресурстарды, ғылыми, тәжірибелік-эксперименттік және аспаптық базаларды пайдалану бойынша нормативтік және техникалық талаптар. 3. Жүйелік талдау теориясының, ғылыми болжау мен модельдеудің негіздері. 4. Ғылыми гипотезаларды құру принциптері және дәлелдемелер логикасы. 5. Ғылыми деректерді өңдеу, визуализациялау және ұсынудың заманауи әдістері. 6. Ғылыми жарияланымдарды рәсімдеу, дәйексөз келтіру және дереккөздерге сілтеме жасау ережелері. 7. Ғылыми этиканың негіздері және ғылыми зерттеулер сапасына қойылатын талаптар.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 2: Кәсіби қоғамдастыққа ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді ұсыну	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді рецензияланатын ғылыми басылымдарда жариялау түрінде ұсыну. 2. Ғылыми, ғылыми-практикалық және конференциялық іс-шараларда ғылыми пікірталастар жүргізу. 3. Конференциялар, симпозиумдар, семинарлар үшін баяндама тезистерін, презентациялар мен постерлерді дайындау. 4. Ғылыми нәтижелерді ұсыну барысында қорытындылар, практикалық ұсыныстар мен ғылыми жаңалықтарды тұжырымдау. 5. Ғылыми пікірталастар жүргізу, өз көзқарасын дәлелді түрде қорғау және аудитория сұрақтарына жауап беру. 6. Ғылыми коммуникацияға арналған цифрлық платформаларды пайдалану (репозиторийлер, ғылыми әлеуметтік желілер, онлайн-конференциялар). 7. Ғылыми конкурстар мен гранттарға қатысу үшін өтінімдер дайындауға атсалысу.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Авторлық құқықтың негіздері және ғылыми жарияланымдар этикасы. 2. Рецензияланатын отандық және шетелдік ғылыми басылымдарға арналған ғылыми мақалаларды рәсімдеу талаптары. 3. Ғылыми баяндамалар, баяндамалар және постерлік презентациялар дайындау ережелері. 4. Ғылыми мамандану саласында ғылыми пікірталас жүргізуге жеткілікті деңгейде шет тілі (ағылшын тілі және/немесе басқа) білу. 5. Ғылыми аттестация және индексация жүйелері туралы білім. 6. Ғылыми риторика мен ғылыми дәлелдеу логикасының негіздері. 7. Өртүрлі ғылыми іс-шаралардың форматтары мен талаптары (конференциялар, коллоквиумдер, дөңгелек үстелдер және т.б.).
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	<p>Дағды 3: Жекелеген зерттеу міндеттерін шешуге бағытталған зерттеулер жүргізу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зерттеу тапсырмаларын шешу әдістері мен тәсілдерін талдау. 2. Зерттеудің мақсаттарын, гипотезаларын және міндеттерін тұжырымдау. 3. Зерттеу және (немесе) әзірleme тақырыбы бойынша ақпараттық ресурстарды, ғылыми, тәжірибелік-эксперименттік және аспаптық базаны пайдалану. 4. Жобаның ғылыми әдіснамасы мен мақсаттарына сәйкес эксперимент кезеңдерін жоспарлау. 5. Ғылыми дәлдік пен қауіпсіздік талаптарын сақтай отырып, эксперименттік зерттеулер жүргізу. 6. Зерттеу міндеттерін шешу нәтижесінде алынған нәтижелерді тұжырымдау және құжаттау. 7. Алынған деректердің дұрыстығын, қайталанғыштығын және ғылыми құндылығын бағалау. 8. Зерттеушілер тобында жұмыс істеу, жоба қатысушыларымен өзара іс-қимыл жасау. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зерттеу және (немесе) әзірleme тақырыбы бойынша зерттеу тапсырмаларын шешу әдістері мен тәсілдері. 2. Тиісті ғылыми саладағы қалыптасқан тәжірибелер, модельдер мен зерттеу алгоритмдері. 3. Ақпараттық ресурстарды, ғылыми, тәжірибелік-эксперименттік және аспаптық базаларды пайдалану бойынша нормативтік және техникалық талаптар. 4. Ғылым мен техникада қолданылатын ақпараттық және мультимедиялық технологиялар. 5. Ғылыми деректерді өңдеу, талдау және визуализациялау әдістері. 6. Ғылыми дәлдік, қайталанғыштық және дәлелділік қағидаттары. 7. Зерттеу қызметіндегі жобалық және ғылыми менеджмент негіздері. 8. Зерттеу нәтижелерін рәсімдеу талаптары (хаттамалар, графиктер, кестелер, есептер және т.б.).
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Еңбек функциясы 2: Ғылыми (ғылыми-техникалық, инновациялық) жобаларды іске асыру шеңберінде зерттеулер және (немесе) әзірлемелер жүргізуді ұйымдастыру</p>	<p>Дағды 1: Ғылыми ұжымның құзыреттілігін дамыту</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми-зерттеу жұмысын ұжымдық түрде ұйымдастырып, рөлдер мен жауапкершілік деңгейлерін бөлу. 2. Аз тәжірибелі қызметкерлердің, тағылымдамадан өтушілер мен жас мамандардың кәсіби дамуын және құзыреттер деңгейін бағалау. 3. Ғылыми тапсырмаларды орындау барысында тәлімгерлік жасап, әдістемелік қолдау көрсету. 4. Ғылыми ұжым мүшелерінің оқуға және кәсіби дамуға деген қажеттіліктерін анықтау. 5. Қызметкерлердің біліктілігін арттыру курстарына, ғылыми семинарлар мен тағылымдамаларға қатысуын ұйымдастыру және үйлестіру. 6. Ғылыми-зерттеу жұмысына жаңа білімдер мен технологияларды енгізу арқылы үздіксіз кәсіби өсуге жағдай жасау. 7. Ғылыми ұжым қызметкерлерінің құзыреттерін дамыту бойынша жеке жоспарлар құру. 8. Қызметкерлерді дамыту шараларының тиімділігін бағалап, кері байланыс орнату.

<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми зерттеулер мен (немесе) әзірлемелерді жоспарлау мен ұйымдастыру әдістері мен құралдары, соның ішінде ғылымдағы жобалық басқару әдістемелері. 2. Зерттеу тақырыбына байланысты өзекті ғылыми мәселелер мен үрдістер, отандық және шетелдік озық әрі бірегей әзірлемелер. 3. Ақпараттық ресурстар мен зерттеу инфрақұрылымын пайдалануға қойылатын нормативтік және техникалық талаптар. 4. Ғылыми деректерді талдау, модельдеу және визуализациялау үшін қолданылатын ақпараттық, цифрлық және мультимедиялық технологиялар. 5. Кешенді ғылыми бағдарламалар мен зерттеу әдістемелік схемаларын құру қағидаттары. 6. Алынған нәтижелердің ғылыми жаңалығын, практикалық маңыздылығын және тиімділігін бағалаудың негіздері. 7. Ғылыми этика мен ғылыми шынайылыққа қойылатын талаптар.
--

Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
--------------------------	-----------------

<p>Дағды 2: Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді сараптау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жобаның мақсаттары мен тапсырыс берушінің талаптарын ескере отырып, ғылыми және ғылыми-техникалық нәтижелерді бағалаудың негізгі критерийлерін анықтау. 2. Белгілі бір ғылыми тақырып бойынша зерттеулерді дамыту перспективаларын талдау және оның өзектілік дәрежесін анықтау. 3. Алынған нәтижелердің ғылыми жаңалығын, практикалық маңыздылығын және қолданбалы әлеуетін бағалау. 4. Ұсынылған эксперименттік деректердің толықтығы мен шынайылығына сараптамалық бағалау жүргізу. 5. Ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар нәтижелері бойынша сараптамалық қорытындылар, ұсынымдар мен пікірлер дайындауға қатысу. 6. Алынған нәтижелерді осы саладағы әлемдік деңгейдегі ұқсас зерттеулер мен әзірлемелермен салыстыру. 7. Зерттеу барысындағы тәуекелдер, шектеулер және болашақ зерттеулердің әлеуетті бағыттарын анықтау. 8. Ғылыми сараптама жүргізу кезінде нормативтік және әдістемелік құжаттарды қолдану.
---	--

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Өзінің ғылыми мамандануы саласындағы зерттеу сұраныстары мен ғылымды дамытудың басым бағыттары. 2. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерге сараптама жүргізудің қалыптасқан практикасы мен әдістемелері. 3. Алынған нәтижелердің ғылыми жаңалығын, практикалық қолданбалығын және технологиялық дайындығын бағалау әдістері. 4. Ғылыми зерттеулердің нәтижелілігін бағалау критерийлері (ғылымметрия, дәйексөз индексі, енгізу және т.б.). 5. Ғылыми және техникалық сараптама жүргізуге арналған ұлттық және халықаралық стандарттар. 6. Сараптамалық қорытындыларды, рецензияларды, талдамалық жазбаларды ресімдеу тәртібі. 7. Ғылыми сараптама жүргізудегі этикалық нормалар мен стандарттар. 8. Ғылыми ақпаратты талдау үшін қолданылатын электрондық платформалар мен дерекқорлар.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Дағды 3: Өлеуетті тұтынушыларға ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді ұсыну</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Интеллектуалдық қызмет нәтижелерін практикалық тұрғыдан пайдаланудың әртүрлі нұсқаларының артықшылықтарын бағалау. 2. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді келесі форматтарда ұсыну: <ul style="list-style-type: none"> - рецензияланатын ғылыми басылымдардағы жарияланымдар түрінде, - ғылыми, ғылыми-практикалық және салалық іс-шаралардағы баяндамалар түрінде, - инвесторларға, серіктестерге, мемлекеттік органдар мен кәсіпорындарға арналған презентациялар түрінде. 3. Ғылыми және қолданбалы пікірталастар жүргізу, ғылыми ұстанымды қорғау. 4. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелердің өлеуетті тұтынушыларын және тапсырыс берушілерін анықтау. 5. Қысқаша және толық аннотациялар, рефераттар, технология сипаттамалары мен патенттік өтінімдер дайындау. 6. Инновациялық жобалар көрмелері, форумдары және конкурстарына қатысу. 7. Ғылыми нәтижелерді нақты салалардың қажеттіліктеріне бейімдеу. 8. Нәтижелерді грант берушілердің, инвесторлардың және мемлекеттік бағдарламалардың талаптарына сай форматтарда ұсыну.

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Потенциалды тұтынушылар тарапынан қойылатын ғылыми және қолданбалы сұраныстар. 2. Интеллектуалдық меншік нысандарының нәтижелеріне құқықтарды басқарудың негіздері. 3. Ғылыми жарияланымдарды отандық және шетелдік рецензияланатын басылымдарда ресімдеуге және құрылымдауға қойылатын талаптар. 4. Ғылыми нәтижелерді ұлттық және халықаралық дерекқорларда ұсыну ережелері. 5. Ғылыми өзірлемелердің коммерциялық әлеуетін бағалау әдістері. 6. Патенттік өтінімдерді беру және интеллектуалдық меншік нысандарын тіркеу тәртібі. 7. Ғылыми өзірлемелерді практикаға енгізу кезеңдері. 8. Ғылыми нәтижелерді ұсыну кезіндегі этикалық нормалар және ашық қолжетімділік талаптарын сақтау.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Дағды 4: Өзара байланысты зерттеу міндеттерінің кешенін шешу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зерттеудің мақсаттарын, гипотезаларын және міндеттерін, соның ішінде өзара байланысқан бағыттар мен кезеңдерді тұжырымдау. 2. Зерттеудің құрылымын, кезеңдерін және ресурстарын (материалдық, уақыттық, кадрлық) жоспарлау. 3. Зерттеу тақырыбы бойынша ақпараттық ресурстарды, ғылыми, тәжірибелік-эксперименттік және аспаптық базаларды пайдалану. 4. Кешенді зерттеу тапсырмалары аясында талдау, синтездеу, модельдеу және шешімдерді оңтайландыру жүргізу. 5. Ғылыми-техникалық мәселелерді шешуде жүйелік және пәнаралық көзқарасты қолдану. 6. Жоба қатысушыларының жұмысын үйлестіру, зерттеу кезеңдері арасындағы өзара әрекеттестікті қамтамасыз ету. 7. Практикалық және коммерциялық маңызға ие ғылыми және ғылыми-техникалық нәтижелерді анықтау және негіздеу. 8. Жоба аясында тапсырмалардың орындалу сапасы мен мерзімдерін бақылауды жүзеге асыру.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми зерттеулер мен (немесе) өзірлемелерді жоспарлау мен ұйымдастыру әдістері мен құралдары, соның ішінде ғылымдағы жобалық басқару әдістемелері. 2. Зерттеу тақырыбына байланысты өзекті ғылыми мәселелер мен үрдістер, отандық және шетелдік озық әрі бірегей өзірлемелер. 3. Ақпараттық ресурстар мен зерттеу инфрақұрылымын пайдалануға қойылатын нормативтік және техникалық талаптар. 4. Ғылыми деректерді талдау, модельдеу және визуализациялау үшін қолданылатын ақпараттық, цифрлық және мультимедиялық технологиялар. 5. Кешенді ғылыми бағдарламалар мен зерттеу әдістемелік схемаларын құру қағидаттары. 6. Алынған нәтижелердің ғылыми жаңалығын, практикалық маңыздылығын және тиімділігін бағалаудың негіздері. 7. Ғылыми этика мен ғылыми шынайылыққа қойылатын талаптар. 8. Ғылыми қызмет және зияткерлік меншікті қорғау саласындағы заңнама.

	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Дағды 5: Зерттеу міндеттерін шешу үшін ғылыми ұжымды қалыптастыру</p>	<p>Талап етілмейді</p> <p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зерттеу міндеттеріне сәйкес мамандардың кәсіби және шығармашылық қабілеттерін анықтап, бағалау және оларды ғылыми топқа тарту. 2. Жобаның жалпы мақсаты аясында жеке орындаушылар мен шағын топтарға ғылыми және техникалық тапсырмаларды тұжырымдау. 3. Қатысушылардың құзыреттілігі мен мамандануын ескере отырып, жоба аясындағы міндеттерді жоспарлау және бөлу. 4. Жоба қатысушылары арасында тиімді өзара әрекеттесуді қамтамасыз ету, командадағы жұмыс процестерін басқару. 5. Ғылыми мақсаттарға қол жеткізуге ұмтылдыру, ғылыми өлеуетті дамыту үшін жағдай жасау арқылы ұжымды ынталандыру. 6. Ғылыми ұжым жұмысын ұйымдастыру барысында еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы және ғылыми этика нормаларын сақтау. 7. Қызметтік нұсқаулықтар, жұмыс кестелері мен жоба қатысушыларының жұмыс тиімділігін бағалау критерийлерін жасау. 8. Міндеттердің орындалуын бақылау, жоспардан ауытқыған жағдайда жұмыстың барысына түзетулер енгізу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасы, оның ішінде ғылым және білім беру саласындағы жұмыспен қамтуды реттейтін нормалар. 2. Ғылыми мекемелер мен зертханаларда қолданылатын еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы және өндірістік санитария ережелері мен нормалары. 3. Қазақстан Республикасының білім беру стандарттарына сәйкес ғылыми мамандану саласындағы бакалавриат, магистратура және PhD түлектеріне қойылатын біліктілік талаптары. 4. Ғылыми ортадағы командалық жұмыстың принциптері, оның ішінде рөлдерді бөлу және жобалық топтарды қалыптастыру. 5. Ғылыми қызметтің этикалық нормалары, оның ішінде ғылыми адалдық пен авторлықтың принциптері. 6. Ғылыми-зерттеу саласындағы мамандардың біліктілігі мен құзыреттілігін бағалау әдістері. 7. Персоналды және ғылыми жобаларды басқарудың негіздері.
<p>Еңбек функциясы 3: Кең кәсіптік және қоғамдық өзара іс - қимыл жасай отырып, жаңа және(немесе) перспективалық ғылыми бағыттар бойынша негізгі ғылыми (ғылыми-техникалық) мамандану шеңберінен шығатын зерттеулер және (немесе) әзірлемелер жүргізуді ұйымдастыру.</p>	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Дағды 1: Жаңа және (немесе) перспективалық ғылыми бағыттарды дамыту мақсатында ұзақ мерзімді әріптестік қатынастарды және (немесе) консорциумдарды қалыптастыру</p>	<p>Талап етілмейді</p> <p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жеке ғалымдар мен (немесе) орындаушылар топтарының ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерінің ғылыми бағыттардың дамуына қосқан үлесін бағалау. 2. Тартылған орындаушылар топтарының қатысуымен зерттеулер жүргізу үдерісін үйлестіру, өзара әрекеттестікті және тиімді ынтымақтастықты қамтамасыз ету. 3. Ақпарат пен ресурстар алмасу үшін серіктестер арасындағы коммуникацияны ұйымдастыру және қолдау. 4. Бірлескен жобаларды жоспарлау және бақылау, консорциум мүшелері арасындағы міндеттерді бөлу. 5. Ғылыми жобаның мақсаттарына жетуде ынтымақтастықтың перспективаларын және тәуекелдерін талдау.

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының ғылым саласындағы еңбек заңнамасы, ғылыми ұжымдар арасындағы өзара әрекетті реттейтін нормативтер. 2. Қазақстан Республикасында бірлескен жобаларда қолданылатын еңбек ұйымдастыруы, еңбекті қорғау ережелері мен нормалары. 3. Жаңа және (немесе) перспективалы ғылыми бағыттардағы соңғы жетістіктер мен тенденциялар. 4. Зерттеушілер мен (немесе) зерттеу және әзірлеу жұмыстарын жүргізетін ұйымдар туралы ақпаратты қамтитын ақпараттық ресурстар және серіктестерді іздеу үшін дерекқорлар. 5. Қазақстан Республикасындағы зерттеу және әзірлеу саласында жұмыс істейтін персоналдың біліктілік талаптары мен кәсіби құзыреттілік стандарттары. 6. Жобаларды тиімді басқару және көпсалалы ұжымдарды үйлестіру әдістері мен қағидалары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Дағды 2: Жетекші ғылыми ұжымдардың жаңа және (немесе) перспективалық ғылыми бағыттар бойынша алған ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді жалпылау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми деректерге, теорияларға және тұжырымдамаларға теориялық-әдіснамалық талдау жүргізу. 2. Өзара байланысты ғылыми құбылыстар мен үдерістерді талдау, себеп-салдарлық тәуелділіктерді анықтау. 3. Ғылыми гипотезалар мен зерттеу міндеттерін пәнаралық тәсіл негізінде тұжырымдау. 4. Сыртқы ғылыми ұжымдарды тарта отырып, көп кезеңді зерттеу жобаларын жоспарлау. 5. Зерттеу нәтижелеріне әлемдік ғылыми деңгей тұрғысынан салыстырмалы талдау жүргізу. 6. Түрлі дереккөздер мен ғылыми бағыттардан алынған ақпаратты жүйелеу және біріктіру. 7. Қоғам үшін аса маңызды әрі пайдалы ғылыми нәтижелерді іріктеу, таратуға және/немесе енгізуге дайындау. 8. Сараптамалық және мемлекеттік құрылымдарға арналған шолулық-талдамалық материалдар, ғылыми шолулар, баяндама дайындау.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пәнаралық ғылыми зерттеулерді жүргізудің заманауи және ең жаңа әдістері. 2. Түрлі ғылыми салалардан алынған білімді интеграциялау әдістемесі. 3. Басым бағыттар бойынша ғылым мен техниканың соңғы жетістіктері. 4. Қазақстан Республикасының ғылыми-техникалық және әлеуметтік-экономикалық дамудың ұлттық басымдықтары мен стратегиялары. 5. Негізгі ғылыми орталықтар, лабораториялар, институттар және халықаралық ғылыми ынтымақтастық платформаларының қызметі. 6. Ғылыми аналитика және деректерді визуализациялау құралдары. 7. Нәтижелерді жалпыға тарату және талдауда ғылыми этика және академиялық адалдық принциптері. 8. Ғылыми-техникалық шешімдердің ғылыми және әлеуметтік маңыздылығын анықтау тәсілдері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

<p>Дағды 3: Ғылым мен технологияның жаңа бағыттарын дамыту үшін қажетті болашақ кәсіптердің бейнелерін және мамандардың құзыреттеріне қойылатын талаптарды қалыптастыру</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ақпаратты жоғары ғылыми-әдістемелік деңгейде жеткізу, оны әртүрлі аудиторияларға бейімдеу. 2. Мамандардың тиімді өзара әрекеттесуін қамтамасыз ете отырып, ұжымдық ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру. 3. Жоғары білікті ғылыми кадрлардың кәсіби дамуын бағалау, оқыту және қайта даярлау қажеттіліктерін анықтау. 4. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді кең аудиторияға және мүдделі тұлғаларға ғылыми-танымдық түрде ұсыну. 5. Ғылым мен технологияның дамуы перспективаларын ескере отырып, мамандардың құзыреттеріне қойылатын талаптарды қалыптастыру. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұжымдық жұмысты ұйымдастыру және ғылыми ұжымдарды басқарудың негіздері. 2. Кәсіби стандарттардың қалыптасуына әсер ететін жаңа және (немесе) перспективті ғылыми бағыттар бойынша соңғы жетістіктер. 3. Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі бағыттары және олардың ғылым мен техникадағы кадрлық саясатқа әсері. 4. Қазақстан Республикасының ғылыми-техникалық даму деңгейі және әлемдік ғылым мен технологиялардың даму тенденциялары. 5. Ғылыми-зерттеулер мен (немесе) әзірлемелерді жоспарлау, ұйымдастыру, жүргізу және енгізудің заманауи әдістері, құралдары мен тәжірибелері. 6. Ғылыми және техникалық мамандарға еңбек нарығының қажеттіліктерін талдау және болжау әдістемелері.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Дағды 4: Ғылыми (ғылыми-техникалық, инновациялық) бағдарламаларды сараптау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми-техникалық және әлеуметтік-экономикалық факторларды ескере отырып, жаңа білімнің қолдану саласын анықтау. 2. Жаңа және (немесе) перспективті ғылыми бағыттар бойынша соңғы жетістіктерді сараптау, олардың инновациялық әлеуеті мен практикалық маңыздылығын ескеру. 3. Мемлекет, бизнес және қоғамның қазіргі және болашақ сұраныстарына бағдарламалардың сәйкестігін талдау. 4. Сараптамалық талдау негізінде ғылыми және инновациялық бағдарламаларды жетілдіруге ұсыныстар әзірлеу.

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мемлекет, бизнес және қоғам тарапынан ғылыми және инновациялық жобаларға қойылатын зерттеу сұраныстары. 2. Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамудың негізгі бағыттары және олардың ғылыми-зерттеу приоритеттеріне әсері. 3. Қазақстан Республикасының ғылыми-техникалық дамуының деңгейі және әлемдік ғылым мен инновациядағы үрдістер. 4. Жаңа және (немесе) перспективті ғылыми бағыттар бойынша соңғы жетістіктер және олардың енгізу әлеуеті. 5. Ғылыми және инновациялық бағдарламаларды сараптамалық бағалау әдістері мен критерийлері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Дағды 5: Жаңа және (немесе) перспективалық ғылыми бағыттарды дамыту нәтижесінде ғылымда, әлеуметтік-экономикалық жүйеде және қоғамда ықтимал өзгерістерді танымал ету</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қоғамға ерекше маңызды зерттеу нәтижелерінің қасиеттері мен салдарын анықтап, олардың ғылыми және практикалық маңыздылығын ашу. 2. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді жетекші рецензияланатын ғылыми басылымдарда жариялау, материалдарды рәсімдеу және құрылымдау талаптарын ескере отырып. 3. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді кең аудиторияға және ғылыми (ғылыми-практикалық) іс-шараларда ғылыми-танымдық форматта ұсыну, мазмұнын қолжетімді әрі түсінікті ету. 4. Ақпаратты заманауи коммуникациялық және мультимедиялық технологияларды пайдалана отырып, жоғары ғылыми-әдістемелік деңгейде жеткізу. 5. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелердің әлеуетті тұтынушыларын анықтап, олармен тиімді білім алмасуды қамтамасыз ету. 6. Ғылыми жетістіктерді қорғау және тарату үшін зияткерлік меншік пен лицензиялауды басқару құралдарын пайдалану.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасында және әлемде ғылыми зерттеулер бағыттарына әсер ететін өзекті әлеуметтік, әлеуметтік-экономикалық және социомәдени проблемалар. 2. Зияткерлік меншік нәтижелеріне құқықтарды басқарудың негіздері, авторлық құқық, патенттеу және лицензиялық келісімдер мәселелері. 3. Рецензияланатын ғылыми басылымдарда ғылыми жарияланымдарды рәсімдеудің талаптары және ғылыми коммуникация стандарттары. 4. Ғылыми (ғылыми-техникалық) нәтижелерді отандық және шетелдік деректер базалары мен есеп жүйелерінде ұсынудың ерекшеліктері мен талаптары. 5. Қоғаммен байланыс пен ғылыми-танымдық қызметтің қазіргі заманғы әдістері мен технологиялары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Ұқыптылық Шыдамдылық Тез шешім қабылдай білу Командада жұмыс істей білу Дәлдік Аналитикалық ойлау Сыпайылық Ақпаратты іздеу және талдау		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	5	Ветеринарлық фельдшер-лаборант	
	7	Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң меңгерушiсi	
10. Кәсіптің карточкасы «Асылдандыру ісі жөніндегі техник»:			
Топтың коды:	3142-0		
Қызмет атауының коды:	3142-0-014		
Кәсіптің атауы:	Асылдандыру ісі жөніндегі техник		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді. 4-параграф. Асылдандыру ісі жөніндегі техник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Асылдандыру ісі жөніндегі I санатты техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және асылдандыру ісі жөніндегі II санатты техник лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; Асылдандыру ісі жөніндегі II санатты техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және асылдандыру ісі жөніндегі санаты жоқ техник лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; Асылдандыру ісі жөніндегі санаты жоқ техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім, жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	3142-0-019 - Техник-мал өсіруші		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Асыл тұқымды мал шаруашылығында қызметін жүзеге асыратын ұйымдарда ауыл шаруашылығы жануарларымен және құстарымен селекциялық-асылдандыру жұмыстарын жүргізу.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			

Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстардың тұқымдарын, типтерін, желілерін шығару, жетілдіру және сақтау 2. Асыл тұқымды малдарға кешенді бағалау (бонтировка) жүргізу 3. Мал шаруашылығында асыл тұқымды бастапқы есепке алу құжаттарын жүргізу.
Еңбек функциясы 1: Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстардың тұқымдарын, типтерін, желілерін шығару, жетілдіру және сақтау	<p>Қосымша еңбек функциялары:</p> <p>Дағды 1: Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстарын жасау, жетілдіру және пайдалану үшін асыл тұқымды малдың өнімділік және өсімін молайту көрсеткіштерін айқындау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қолданыстағы нұсқаулыққа сәйкес асыл тұқымды малдарды және олардың нөмірлері мен лақап аты бойынша материалдарды сәйкестендіру. 2. Асыл тұқымды малдың өнімділігі мен өсімін молайту көрсеткіштерін анықтау үшін жабдықты пайдалану. 3. Жануарлармен жұмыс істеу кезінде еңбекті қорғау қағидаларын сақтаумен және нұсқаулықтарға сәйкес жануарлардың өнімділік көрсеткіштерін өлшеуді жүзеге асыру. 4. Жануарлармен жұмыс істеу кезінде еңбекті қорғау қағидаларын сақтау. 5. Тұқымдарды, типтерді, желілерді шығару, жетілдіру және пайдалану тиімділігін арттыру үшін жануарларды таза тұқымды өсіруді, будандастыруды және гбридтеуді түзету. 6. Жануарларды аспаптық өлшеу техникасын меңгеру. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарлардың тұқымдарын, типтерін, желілерін шығару, жетілдіру және сақтау үшін таза тұқымды өсіруді, будандастыру және гбридтеу әдістерін пайдалану әдістері. 2. Малдарды белгілер кешені бойынша іріктеу және бағалау әдістері: шығу тегі бойынша (шежіре), конституция және экстерьері бойынша, өнімділігі бойынша, технологиялық белгілері бойынша, ұрпақтарының сапасы бойынша, тұқымдық және аналық препараттылығы бойынша. 3. Белгілер кешені бойынша табынды өз төлінен өсіру үшін асыл тұқымды малды іріктеуді жоспарлау әдістері: шығу тегі бойынша (шежіре), конституция және экстерьері бойынша, өнімділігі бойынша, технологиялық белгілері бойынша, ұрпақтарының сапасы бойынша, тұқымдық және аналық препараттылығы бойынша. 4. Мал өнімділігі мен өсімін молайтудың жоспарланған көрсеткіштеріне қол жеткізуді есепке ала отырып, табынның саны мен құрылымын өзгерту бойынша есептеулерді орындау әдістері. 5. Мал өнімділігі мен өсімін молайтудың жоспарланған көрсеткіштеріне қол жеткізуді ескере отырып, табынның саны мен құрылымының өзгеруін бақылау қағидалары. 6. Мал шаруашылығы саласындағы отандық және шетелдік кәсіпорындардың ғылым жетістіктері мен озық жұмыс тәжірибесі. 7. Жануарларды өсіру әдістері. 8. Ауыл шаруашылығы жануарларының биологиясы, генетика, зоогигиена. 9. Мал шаруашылығы өнімдерін өндірудің заманауи технологиялары; асылдандыру ісі. 10. Жануарларды өсіру әдістері: таза тұқымды (туыстық, желілер мен тұқымдастар бойынша), будандастыру (ұдайы өндіру, жұту, өнеркәсіптік, кіріспе), тұраралық гбридтеу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	<p>Дағды 2: Бастапқы зоотехникалық және асылдандыру есебін жүргізу бойынша қызметкерлердің жұмыстарды орындауы</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бастапқы зоотехникалық және асылдандыру есебін жүргізу бойынша қызметкерлердің жұмысын ұйымдастыру. 2. Жануарлар мен материалдарды таңбалау және сәйкестендіру жұмыстарын ұйымдастыру. 3. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша ақпараттық қамтамасыз ету жүйесінде генетикалық сараптама нәтижелерін тіркеу. 4. Асыл тұқымды жұмыс бойынша құжаттаманы қатаң түрде бекітілген нысандарға сәйкес жүргізу. 5. Еңбек қауіпсіздігі және қорғау қағидаларының және нормаларының сақталуын қамтамасыз ету. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Селекциялық-асылдандыру жұмысында асыл тұқымды малдар мен материалдарды таңбалау және сәйкестендіру мәні. 2. Асыл тұқымды малдарды таңбалау қағидалары және техникасы. 3. Өртүрлі малдардың өнімділік, өсімін молайту және асыл тұқымдық қасиеттерін есепке алу әдістері. 4. Зоотехникалық және асыл тұқымды есепке алу құжаттамасын жүргізу тәртібі. 5. Зоотехникалық және асыл тұқымды есеп жүргізудің қолданыстағы нысандары. 6. Жануарларды бонитирлеу бойынша нұсқаулықтар. 7. Мал шаруашылығы өнімдерін өндірудің заманауи технологиялары; асылдандыру ісі. 8. Асыл тұқымды малдардың өмір сүру оқиғаларын тіркеу тәртібі. 9. Жануарлардың селекциялық белгілері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Еңбек функциясы 2: Асыл тұқымды малдарға кешенді бағалау (бонтировка) жүргізу</p>	<p>Дағды 1: Өртүрлі тұқымды малдардың, типтердің, желілердің асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін экстерьері мен конституциясын бағалау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жыл сайынғы асыл тұқымды малды боинитирлеу процесінде экстерьері мен конституциясы бойынша өртүрлі түрдегі, тұқымды, типтегі, желілердегі жануарларды бағалау. 2. Малдардың өртүрлі түрлерін, тұқымдарын, типтерін, желілерін өнімді және өсімін молайту көрсеткіштері бойынша бағалау. 3. Малдың әр түрлі түрлерін, тұқымдарын, түрлерін, шығу тегі мен ұрпақтарының сапасы бойынша бағалау. 4. Малдың өнімділігі мен өсімін молайту көрсеткіштерін өңдеу және асыл тұқымды мал шаруашылығы жөніндегі базаларға мәліметтерді тіркеу бойынша стандартты және/немесе мамандандырылған ақпараттық бағдарламаларды пайдалану. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кешенді белгілер бойынша әр түрлі жануарларды бағалау, іріктеу және таңдау әдістері. 2. Әр түрлі асыл тұқымды малды кешенді бағалауды (бонтирлеу жүргізу) айқындау ережесі мен шарттары. 3. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша стандартты және/немесе арнайы ақпараттық-коммуникациялық бағдарламалар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	<p>Дағды 2: Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жоспары бойынша ұйымда мал мен құстың асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін арнайы орта персоналдың құжаттаманы, құрал-саймандарды және жабдықтарды дайындауды ұйымдастыру</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша мамандандырылған ақпараттық деректер базасымен жұмыс істеу. 2. Жануарларды шығу тегі мен ұрпағының сапасы бойынша бағалау. 3. Жануарлардың ауруға шалдығуын зерттеуге қатысады, асыл тұқымдық кітабына жазу үшін жануарлардың карточкаларын дайындау. 4. Сату, көрмеде көрсету үшін асыл тұқымды жануарларды іріктеуге және дайындауға қатысу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларды шығу тегі мен ұрпағының сапасы бойынша бағалау. 2. Малды асыл тұқымдық құндылығын анықтау нәтижелері бойынша одан әрі пайдалану үшін тағайындау тәртібі. 3. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша, құрал-саймандық өлшеулерді, әртүрлі түрдегі жануарлардың өнімділік және өсім молайту көрсеткіштерін өңдеу бойынша стандартты және арнайы ақпараттық-коммуникациялық бағдарламалар.
<p>Еңбек функциясы 3: Мал шаруашылығында асыл тұқымды бастапқы есепке алу құжаттарын жүргізу.</p>	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Дағды 1: Ұйымның селекциялық-асылдандыру жұмысы жоспары бойынша белгіленген есепке алу нысандарына асыл тұқымды мал өнімділігінің бастапқы деректерін енгізу</p>	<p>Талап етілмейді</p> <p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мал өнімділігі көрсеткіштерін бастапқы есепке алудың белгіленген нысандарын ресімдеу. 2. Асыл тұқымды малдардың өнімділік көрсеткіштерін өңдеу үшін ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың стандартты бағдарламаларын пайдалану. 3. Асылдандыру жұмыстарының жоспарларын әзірлеуге қатысу. 4. Бригадирлердің өндірістік-зоотехникалық есептің бастапқы құжаттарын уақтылы ұсынуын қамтамасыз ету. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша ақпараттық қамтамасыз ету жүйесіндегі малдармен селекциялық-асылдандыру жұмысы бойынша есептілік және ақпарат тәртібі. 2. Ұйымда бастапқы есептік асыл тұқымды құжаттарды мұрағаттау тәртібі. 2. Ұйымда әр түрлі жануарлардың өнімділік көрсеткіштерін өңдеу бойынша стандартты бағдарламаларды пайдалану тәртібі. 3. Мал шаруашылығында асыл тұқымдық есепті жүргізу жөніндегі әдістемелік және нұсқаулық нұсқамаларды. 4. Асыл тұқымды мал шаруашылығы технологиясының негіздерін. <p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Талап етілмейді</p> <p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша ақпараттық-коммуникациялық жүйе үшін есептерге деректерді енгізу. 2. Мал өнімділігі көрсеткіштерін бастапқы есепке алудың белгіленген нысандарын ресімдеу. 3. Талдаулар үшін сүттің сынамаларын іріктеуді жүргізу. 4. Малдардың өнімділік деректерін асыл тұқымдық карточкаларына енгізу.
	<p>Дағды 2: Малдармен селекциялық-асылдандыру жұмысы жөніндегі құжаттарды сақтау</p>	

		Білімдер:	
		1. Асыл тұқымды мал шаруашылығы бойынша ақпараттық қамтамасыз ету жүйесіндегі малдармен селекциялық-асылдандыру жұмысы бойынша есептілік және ақпарат тәртібі. 2. Ұйымда бастапқы есептік асыл тұқымды құжаттарды мұрағаттау тәртібі. 3. ҚР заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілерін. 4. Еңбек қауіпсіздігі және қорғау қағидалары мен нормаларын.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Ұқыптылық Күйзеліске тұрақтылық Шыдамдылық Командада жұмыс істей білу Дәлдік Сыпайылық Мейірімділік Төзімділік пен еңбексүйгіштік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Мал шаруашылығындағы техник – ұрықтандырушы	
	6	Инженер-зерттеуші (жалпы бейін)	
11. Кәсіптің карточкасы «Мал шаруашылығындағы техник-ұрықтандырушы»:			
Топтың коды:	6121-3		
Қызмет атауының коды:	6121-3-010		
Кәсіптің атауы:	Мал шаруашылығындағы техник-ұрықтандырушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді. 13-параграф. Жануарларды қолдан ұрықтандыру жөніндегі техник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТЖКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Мал шаруашылығындағы техник - ұрықтандырушы: жоғары білім мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша немесе техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) зоотехния және/немесе ауыл шаруашылығы биотехнологиясы немесе ветеринария немесе осы бейін бойынша кемінде үш жыл жұмыс өтілін растайтын құжаттың болуы.		

Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:	жұмыс орнында нұсқама/тағылымдама немесе қысқа мерзімді оқыту		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	3240-0-009 - Жануарларды қолдан ұрықтандыру жөніндегі техник		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жануарларды қолдан ұрықтандыруды жүргізуді ұйымдастыру		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Аң аулауда жануарларды анықтау және жануарларды қолдан ұрықтандыруды жүргізу 2. Жануарларды және құсты қолдан ұрықтандыру бойынша есепке алу-есеп беру құжаттамасын ресімдеу	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Аң аулауда жануарларды анықтау және жануарларды қолдан ұрықтандыруды жүргізу	Дағды 1: Өсімін молайту процесіне қатысуға дайындығын анықтау үшін жануарлардың жай-күйін бағалау	Машықтар: 1. Жануар түріне, ұстау жағдайына және техникалық мүмкіндіктерге байланысты ұрғашы жануарларда жыныстық күйге келу белгілерін анықтаудың оңтайлы әдістерін таңдау. 2. Ұрғашы жануарларда жыныстық күйге келу белгілерін визуалды, қынаптық, тік ішектік, зертханалық және аспаптық әдістер арқылы анықтау. 3. Ұрықтандыруға ең қолайлы уақытты анықтау мақсатында алынған деректерді талдау. 4. Жыныстық күйге келуді диагностикалау кезінде жануарлармен қауіпсіз жұмыс істеуді қамтамасыз ету.	
		Білімдер: 1. Әр түрлі ауыл шаруашылығы жануарларында жыныстық күйге келуді анықтау әдістері мен критерийлері — биотехнологиялық әдістерді қолдану бойынша нормативтік талаптар мен нұсқаулықтарға сәйкес. 2. Жануарлардың көбею жүйесінің жағдайын визуалды, қынаптық, тік ішектік, зертханалық және аспаптық әдістермен бақылау әдістемелері. 3. Ұрғашы жануарлардың көбею физиологиясы циклдары, олардың ұзақтығы және ерекшеліктері. 4. Диагностикалық манипуляциялар кезінде биоқауіпсіздік пен гигиенаның негізгі қағидалары.	
		Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Дағды 2: Қолдан ұрықтандыруға арналған тұқымдық аталықтардан қауіпсіздікті сақтай отырып шәуетті алу	Машықтар: 1. Өндіруші аталықтардың сыртқы жыныс мүшелерін, оның ішінде препуцийді дезинфекциялық ерітінділермен гигиеналық өңдеуден өткізу. 2. Шәует алуға арналған жабдықтар мен құралдарды (манекендер, жасанды қынаптар, жинау ыдыстары және т.б.) дайындау. 3. Жануарлардың әртүрлі түрлерінің өндіруші аталықтарынан олардың анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, шәует алу процедурасын орындау. 4. Жаңа алынған шәуетке макроскопиялық және микроскопиялық бастапқы баға беру (көлемі, түсі, қозғалғыштығы, концентрациясы, патологиялардың болуы). 5. Өндіруші жануарлармен және биоматериалдармен жұмыс кезінде биоқауіпсіздік, санитария және жеке қорғаныс ережелерін сақтау.

		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аталық өндірушілерден шәует алар алдындағы санитарлық өңдеуді жүргізу техникасы мен тәртібі. 2. Өртүрлі ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстардың аталықтарынан шәует алудың негізгі әдістері. 3. Шәует алуға арналған жабдықтардың құрылысы және оларды пайдалану ережелері. 4. Шәуеттің сапасына қойылатын нормативтік көрсеткіштер (макроскопиялық және микроскопиялық параметрлер). 5. Өндіруші жануарлармен және биоматериалдармен жұмыс істеу кезінде қолданылатын жеке қорғаныс құралдары мен ережелері. 6. Ұрықтандыру пункті жағдайында өндіруші жануарлардың мінез-құлқы бойынша зоопсихология негіздері.
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Дағды 3: Қолдан ұрықтандырудың биотехнологиялық әдістерін қолдануды регламенттейтін нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкес малдың аналықтарын қолдан ұрықтандыруды жүргізу</p>	<p>Талап етілмейді</p> <p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аталық өндірушілерден алынған шәуетті алу, бағалау және пайдалану бойынша есеп-қисап құжаттарын рәсімдеу. 2. Шәуетті ұрықтандыруға дайындау: (терең мұздатылған жағдайда) жібіту немесе қысқа мерзімді сақтау үшін қажетті температураға дейін салқындату және сапасын сақтау. 3. Жануардың түрі мен жағдайына байланысты ұрықтандыру әдісін таңдау. 4. Шәуетті аналықтың жыныс мүшелеріне сәйкес жабдықты пайдаланып, стерильдік талаптарын сақтай отырып енгізу. 5. Мал шаруашылығында биотехнологияларды қолдануды реттейтін нормативтік құжаттардың, соның ішінде түрлі сақтау әдістерімен (салқындатылған, мұздатылған) алынған шәуетті қолдану талаптарын сақтау. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шәуетті есепке алу журналдарын және жасанды ұрықтандыру актілерін жүргізу ережелері мен нысандары. 2. Шәуеттің жарамдылығын бағалау критерийлері: көлемі, концентрациясы, қозғалысы, шәуеттің морфологиясы. 3. Өртүрлі жануарлар түрлерінде (қоса алғанда құстарды) қолдан ұрықтандыру әдістері мен техникасы. 4. Ұрықтандыруды жүргізуге қойылатын нормативтік талаптар, оның ішінде қауіпсіздік техникасы мен санитариялық нормалар. 5. Шәуетті сақтау, тасымалдау және қолдануға дайындау шарттары (оның ішінде криобанктермен жұмыс). 6. Ұрықтандырудан кейінгі мүмкін болатын асқынулар мен ауытқулар, сондай-ақ алдын алу шаралары. <p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p> <p>Талап етілмейді</p>
<p>Еңбек функциясы 2: Жануарларды және құсты қолдан ұрықтандыру бойынша есепке алу-есеп беру құжаттамасын рәсімдеу</p>		

	<p>Дағды 1: Қолдан ұрықтандыру пунктін (станциясын) ветеринариялық-санитариялық өңдеу бойынша есепке алу-есеп беру құжаттамасын толтыру</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дезинфекция, дезинсекция және басқа да санитариялық іс-шаралардың жүргізілуін есепке алу журналын жүргізу және ресімдеу. 2. Станцияны (пунктті) қажетті жабдықтармен, материалдармен және дезинфекциялау құралдарымен қамтамасыз етуге арналған өтінімдер құрастыру. 3. Алғашқы ветеринариялық құжаттарды белгіленген есепке алу тәртібі бойынша жүйелеу және сақтау. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Санитариялық өңдеулерді есепке алу журналдарын нормативтік құжаттарға (ветеринариялық-санитариялық ережелер, нұсқаулықтар) сәйкес жүргізу қағидалары. 2. Жабдықтар, құралдар мен шығын материалдарын сатып алуға арналған өтінімдерді құрастыру формалары мен тәртібі. 3. Жасанды ұрықтандыру пунктінде есеп құжаттарын сақтау және мұрағаттау талаптары. 4. Қайта өндіру пункттерінің санитариялық жағдайын реттейтін ҚР-ның нормативтік құжаттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	<p>Дағды 2: Қолдан ұрықтандыруға арналған материалдарды, жабдықтар мен құралдарды дайындау бойынша есепке алу-есеп беру құжаттамасын ресімдеу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дезинфекциялық және физиологиялық ерітінділерді дайындау мен жұмсау журналдарын, сондай-ақ шәует сапасын бағалау журналын рәсімдеу және толтыру. 2. Пайдаланылған немесе істен шыққан шығын материалдары мен жабдықтарды есептен шығару туралы актілерді құрастыру. 3. Жарамдылық мерзімі өткен немесе пайдалануға жарамсыз материалдар мен жабдықтарды есептен шығаруға арналған құжаттарды белгіленген тәртіпке сәйкес ресімдеу. 4. Жасанды ұрықтандыру пунктіндегі материалдар, ерітінділер мен жабдықтардың бар-жоғын және қозғалысын есепке алу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ерітінділерді дайындау, пайдалану және шәует сапасын есепке алу журналдарын жүргізу ережелері. 2. Материалдар мен жабдықтардың қозғалысы, есебі және есептен шығарылуы бойынша есептік және есеп беру құжаттарының нысандары. 3. Нормативтік құжаттарға сәйкес есептен шығару актілерін құрастыру және ресімдеу тәртібі. 4. Жасанды ұрықтандыру пунктіндегі есептік құжаттаманы сақтау және мұрағаттау талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	<p>Жауапкершілік Ұқыптылық Күйзеліске тұрақтылық Шыдамдылық Командада жұмыс істей білу Аналитикалық ойлау Сыпайылық Мейірімділік</p>	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	3	Мал шаруашылығы кешендерінің және механикаландырылған фермалардың операторы	
	5	Асылдандыру ісі жөніндегі техник	
12. Кәсіптің карточкасы «Ветеринариялық фельдшер-зертханашы»:			
Топтың коды:	3240-0		
Қызмет атауының коды:	3240-0-007		
Кәсіптің атауы:	Ветеринариялық фельдшер-зертханашы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді. 7-параграф. Ветеринариялық фельдшер		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Ветеринария	
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты ветеринарлық фельдшер-лаборант : ветеринария мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және II санатты ветеринариялық фельдшер лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; II санатты ветеринарлық фельдшер-лаборант : ветеринария мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және санаты жоқ ветеринариялық фельдшер лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; Санаты жоқ ветеринарлық фельдшер-лаборант : ветеринария мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім, жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	2250-0-001 - Ветеринар 3240-0-005 - Ветеринариялық техник		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ветеринарлық диагностикалық, емдеу және алдын алу шараларын жүргізу.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Жануарлар ауруларының пайда болуының алдын алу үшін ветеринарлық-санитарлық іс-шараларды ұйымдастыру 2. Жарақаттану, улану кезінде жануарларға алғашқы көмек көрсету	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Жануарлар ауруларының пайда болуының алдын алу үшін ветеринарлық-санитарлық іс-шараларды ұйымдастыру			

<p>Дағды 1: Мал дәрігерінің басшылығымен жаппай емдеу-профилактикалық жұмыстарды жүргізу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ауыл шаруашылығы жануарларының әртүрлі түрлерінің асыл тұқымды мал басы мен төлдерінің ауруларының алдын алу бойынша ветеринариялық-профилактикалық іс-шараларды жүзеге асыру. 2. Әр түрлі этиологиясы бар малдарды емдеу үшін терапиялық, хирургиялық тәсілдерді және манипуляцияларды жүзеге асыру. 3. Мал шаруашылығы орынжайларын санитарлық өңдеуді жүзеге асыру. 4. Зертханалық талдау үшін жануарлардан биоматериалдар (қан, нәжіс, зәр, шырыш және т.б.) алу. 5. Мал қора-жайларында дезинфекция, дезинсекция және дератизация жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу. 6. Вакцинация, дегельминтизация және басқа да жоспарлы алдын алу шараларына қатысу. 7. Өткізілген ветеринариялық іс-шаралардың нәтижелері бойынша ветеринариялық құжаттарды (журналдар, актілер, есеп нысандары) толтыру. 8. Жануарлармен жұмыс істеу кезінде жеке қорғану құралдарын пайдалану және ветеринариялық-санитариялық талаптарды сақтау. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Ветеринария туралы» заң, сондай-ақ Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық және заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілері. 2. Жануарлардың кең таралған аурулары туралы негізгі мәліметтер. 3. Мал шаруашылығы орынжайларын санитарлық өңдеу әдістері. 4. Ауыл шаруашылығы жануарларына вакцинациялау және алдын ала өңдеулер жүргізу талаптары. 5. Дезинфекция, дезинсекция және дератизация түрлері мен әдістері. 6. Биоматериалдарды іріктеу, таңбалау, сақтау және тасымалдау ережелері. 7. Эпизоотология негіздері және шаруашылықтарды эпизоотологиялық тексеру әдістері. 8. Ветеринариялық құжаттарды және есеп беру құжаттарын рәсімдеу тәртібі.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Дағды 2: Емдеу-профилактикалық іс-шаралар жоспарын жасау және оның орындалуын талдау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ветеринариялық қызметте визуалды және техникалық бақылау әдістерін қолдану. 2. Мамандандырылған ақпараттық деректер базаларымен жұмыс істеу. 3. Эпизоотиялық жағдайды ескере отырып, алдын алу және емдеу шараларының жоспар-кестесін жасау. 4. Жануарлардың аурушаңдығы туралы ақпаратты жинау, жүйелеу және талдау. 5. Ауытқулар анықталған жағдайда жоспарды түзету бойынша ұсыныстар дайындау. 6. Іс-шаралар жоспарының орындалу мерзімдері мен толықтығына ішкі бақылау жүргізу. 7. Ветеринариялық-алдын алу шараларының орындалуы бойынша талдамалық қорытындысы бар есептер дайындау.

		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ветеринария мәселелері бойынша нормативтік, нұсқаулық және әдістемелік материалдар. 2. Ветеринария бойынша есеп жүргізу және белгіленген есептілікті дайындау қағидалары. 3. Ветеринариялық іс-шаралардың тиімділігін жоспарлау және талдау әдістері. 4. Эпизоотологиялық мониторинг пен диагностиканың негіздері. 5. Жануарлар ауруларының алдын алуда жүйелік тәсілді қолдану принциптері. 6. Ветеринариялық-алдын алу шаралары жоспарының құрылымы мен мазмұны. 7. Талдау анықтамалары мен есеп құжаттарын құрастыру талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	<p>Дағды 3: Мал шаруашылығы және жемшөп объектілерінің санитарлық және зоогигиеналық жай-күйін бақылау және оңтайландыру жөніндегі іс-шараларды орындау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мал азығының, жайылымдардың, суаттардың, орынжайлардың санитарлық жай-күйін бақылау. 2. Жабдықтар мен құрал-саймандардың санитарлық жай-күйін бақылау, мал шаруашылығы орынжайларына санитарлық өңдеу жүргізуді қамтамасыз ету. 3. Зертханалық талдау үшін жемшөп, су және төсеніштерден сынамалар алу. 4. Мал қораларындағы микроклиматты бақылау (температура, ылғалдылық, желдету, жарықтандыру). 5. Санитарлық талаптардың бұзылуы туралы актілер мен есептер жасау, оларды жою бойынша ұсыныстар енгізу. 6. Қызмет көрсетуші персоналға санитарлық-гигиеналық талаптар бойынша нұсқама жүргізу. 7. Мал тасымалдау және ұстау кезінде зоогигиеналық нормалардың сақталуын бақылау.
		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Өртүрлі түрдегі және өнімділік бағытындағы жануарларды ұстаудың зоогигиеналық және ветеринарлық қағидалары. 2. Малда емдік-профилактикалық емшараларын бақылау және орындау әдістері. 3. Жемшөпке, суға, жайылымдарға және мал шаруашылығы нысандарына қойылатын санитарлық-ветеринариялық нормалар мен талаптар. 4. Ауа сапасының, микроклиматтың көрсеткіштері және олардың жануарлар денсаулығына әсері. 5. Жемшөп пен малды ұстау жағдайларының санитарлық бағасын беру тәртібі. 6. Санитарлық сараптама мен дезинфекция негіздері. 7. Мал шаруашылығындағы санитарлық-гигиеналық жағдайды бақылауға арналған нормативтік құжаттар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Еңбек функциясы 2: Жарақаттану, улану кезінде жануарларға алғашқы көмек көрсету		

<p>Дағды 1: Изоляторда ауру жануарларды күту, термометрия, жараларды өңдеу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарлардың улануы кезінде алғашқы көмек көрсету. 2. Жарақат алған кезде жануарларға алғашқы көмек көрсету. 3. Жануардың температурасын өлшеу (термометрия), мінез-құлқын және жалпы жағдайын бақылау. 4. Жараларды өңдеу, таңғыш салу, сынықтарда аяқ-қолды бекіту. 5. Ауырған жануарларды оқшаулағышта (изоляторда) ұстау және күтім жасау жағдайын қамтамасыз ету. 6. Ветеринар дәрігердің тағайындауы бойынша дәрілік заттарды дайындау және енгізу. 7. Ауырған жануарларға жүргізілген емдеу және күтім бойынша алғашқы құжаттаманы жүргізу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарлар анатомиясы мен физиологиясының негіздері. 2. Дәрілік заттарды ұстау қағидаларды, олардың қолданылуы. 3. Жануарларда әртүрлі жарақаттар мен улану жағдайларында дәрігерге дейінгі алғашқы көмек көрсету тәсілдері. 4. Жануарларға көмек көрсету кезінде оларды иммобилизациялау (қозғалысын шектеу) және бекіту әдістері. 5. Таңғыш материалдарының түрлері және олардың қолданылу мақсаты. 6. Оқшаулағыштағы санитарлық өңдеу және дезинфекциялау ережелері. 7. Ауру жануарларды тіркеу және емдеу журналын жүргізудің негіздері.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Дағды 2: Жануарларға терапиялық көмек көрсету</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарлардың өлекселерін патологоанатомиялық союды жүзеге асыру. 2. Оқшаулағышта ауру жануарларға күтім жасау, жараларды өңдеу тәсілдері. 3. Жараларды өңдеу: тазалау, залалсыздандыру, таңғыш салу. 4. Дәрілік препараттарды әртүрлі тәсілдермен енгізу. 5. Жануардың жалпы жағдайын клиникалық белгілеріне қарап бағалау. 6. Терапевтикалық көмек көрсету бойынша құжаттаманы жүргізу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарлардың өлекселерін патологоанатомиялық сою техникасы. 2. Оқшаулағышта ауру жануарларды күту тәсілдері, жараларды өңдеу. 3. Жара түрлері және оларды өңдеу тәсілдері. 4. Фармакология негіздері: дәрілік заттар топтары, дозалау, қолдану көрсеткіштері мен қарсы көрсетілімдері. 5. Ішкі ағзалар ауруларының белгілері және бастапқы диагностика әдістері. 6. Терапия кезінде асептика мен антисептика ережелері.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Ұқыптылық Күйзеліске тұрақтылық Шыдамдылық Командада жұмыс істей білу Дәлдік Сыпайылық Мейірімділік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Мал шаруашылығындағы техник – ұрықтандырушы	
	6	Инженер-зерттеуші (жалпы бейін)	
13. Кәсіптің карточкасы «Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң меңгерушiсi»:			
Топтың коды:	1310-1		
Қызмет атауының коды:	1310-1-028		
Кәсіптің атауы:	Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң меңгерушiсi		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	7		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді. 14-параграф. Ветеринария пунктiнiң меңгерушiсi		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	жоғары оқу орнынан кейінгі білім (магистратура, резидентура)	Ветеринария	-
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) ветеринария бағыты бойынша және кәсіби қызмет бағыты бойынша жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес.		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	1310-1-028 - Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң меңгерушiсi		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Аналық мал басының өсімін молайтуды жақсарту бойынша іс-шараларды орындау және қолдан ұрықтандыру пунктiнiң жұмысын жүйелі бақылау.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң қызметін басқару 2. Мал шаруашылығы және мал азығы пункттері мен объектілерінің санитарлық және зоогигиеналық жай-күйін бақылау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Қолдан ұрықтандыру пунктiнiң қызметін басқару			

<p>Дағды 1: Қолдан ұрықтандыру пунктінің жұмыс сапасын арттыру жөніндегі ұйымдастыру іс-шараларын жоспарлау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұйымның жарғысын және ішкі еңбек тәртібі ережелерін орындау және оларға сүйену. 2. Лауазымдық нұсқаулық пен пункт жұмысына қатысты нормативтік құжаттарды практикада қолдану. 3. Асылдандыру және мал шаруашылығына қатысты әдістемелік материалдарды пайдалану. 4. Қызметкерлердің жұмысын жоспарлау және үйлестіру, міндеттерді құзыреті шегінде бөлу. 5. Пункттегі алдын алу және өндірістік іс-шаралардың кестесін жасау. 6. Ветеринариялық-санитарлық, технологиялық және есеп жүргізу іс-шараларының уақтылы және сапалы орындалуын бақылау. 7. Жасанды ұрықтандыру пунктінің жұмысының тиімділігін талдау және оны жақсарту бойынша ұсыныстар жасау. 8. Жабдықтар, шығын материалдары және биологиялық материалдарды тиімді пайдалануын қамтамасыз ету.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жасанды ұрықтандыру және асылдандыру жұмыстарының ұйымдастырылуына қатысты жетекшілік, нормативтік, нұсқаулық және әдістемелік материалдар. 2. Қолданыстағы стандарттар, сапа талаптары, шәует, орталар, құралдар мен жабдықтарды сақтау шарттары мен маркировкасы. 3. Ұрықтандыру, шәует өнімдерін сақтау және пайдалану бойынша есеп-есептік құжаттаманы жүргізу тәртібі. 4. Жануарларды қайта өндірудің заманауи технологиялары. 5. Мал шаруашылығында менеджмент және жоспарлаудың негіздері. 6. Ұрықтандыру пунктіндегі ветеринарлық, санитарлық және зоогигиеналық бақылау талаптары. 7. Жануарлар мен биоматериалдармен жұмыс істеу кезінде еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өрт қауіпсіздігі ережелері мен нормалары. 8. Ауыл шаруашылығы жануарларының көбею биологиясы мен физиологиясының негіздері.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>

	<p>Дағды 2: Жануарларды қолдан ұрықтандырудың озық технологияларын енгізу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мал шаруашылығында ауылшаруашылық жануарларын жасанды шәуетпен ұрықтандыру саласындағы отандық және шетелдік озық тәжірибені зерттеу және енгізуді ұйымдастыру. 2. Қолданылып жатқан шәуетпен ұрықтандыру технологияларының тиімділігін бағалау және ілгерілеуші әдістерге көшуге бастамашылық жасау. 3. Жаңа шәуетпен ұрықтандыру технологияларын қолдану бойынша персоналды оқыту және нұсқау беру. 4. Инновацияларды енгізу мәселелері бойынша ғылыми және тұқымдық мекемелермен өзара әрекетті үйлестіру. 5. Жасанды шәуетпен ұрықтандыру пунктін техникалық қайта жабдықтау бойынша ұсыныстар әзірлеу. 6. Еңбек қорғау шараларын, қадағалау органдары мен ішкі қызметтердің талаптарын белгіленген мерзімде орындауды қамтамасыз ету. 7. Жаңа ұрықтандыру әдістерін қолдануда технологиялық талаптардың сақталуын бақылау. 8. Енгізудің нәтижелерін талдау және қажет болған жағдайда технологиялық процестерді түзету. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларды жасанды шәуетпен ұрықтандыру және биотехнология саласындағы ғылым жетістіктері мен озық тәжірибе. 2. Шәует өнімдерін өндіру және қолданудың қазіргі заманғы технологиялары. 3. Шәует сапасын бағалау әдістері, еріту техникасы және ұрықтандыруға дайындау. 4. Әр түрлі жануар түрлерін ұрықтандыру әдістері және олардың қолдану ерекшеліктері. 5. Жаңа технологияларды енгізуге қойылатын ветеринарлық, зоогигиеналық және санитарлық талаптар. 6. Мал шаруашылығында инновациялық технологияларды енгізудің нормативтік-құқықтық негіздері. 7. Жаңа технологиялармен жұмыс жасауда эргономика, еңбек қорғау, өрт қауіпсіздігі және биологиялық қауіпсіздік негіздері. 8. Жаңа технологиялық шешімдерді енгізу барысында құжаттаманы жүргізу тәртібі.
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Еңбек функциясы 2: Мал шаруашылығы және мал азығы пункттері мен объектілерінің санитарлық және зоогигиеналық жай-күйін бақылау</p>	<p>Дағды 1: Шағылыстыру маусымы ішінде айғырларды, тұқымдық қошқарлар мен күйектерді азықтандыру, ұстау, суару және қорғау режимін ұйымдастыру</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жылқы, сиыр, қой-ешкі өндірушілері мен сынаушылар үшін сенімді азық-түлік базасын және сақтық қорларын жоспарлау. 2. Әртүрлі азықтардың, судың, жайылымдардың және төсек материалдарының санитарлық жағдайы мен сапасын бақылау. 3. Ұрықтандыру кезеңінде өндірушілерді ұстау кезінде зоогигиеналық нормалардың сақталуын қадағалау. 4. Жануарлардың физиологиялық жағдайына сәйкес тамақтандыру рационын құру және түзету. 5. Жануарлардың толыққанды су ішулерін бақылау. 6. Өндірушілерді күйзеліс, жарақат және инфекциялық аурулардан қорғау үшін жағдай жасау. 7. Персоналды өндірушілерді ұстау және күту мәселелері бойынша нұсқау беру. 8. Ұрықтандыру кезеңіндегі жануарлардың тамақтануы, ұсталуы және жағдайы туралы есеп жүргізу.

	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Азық базасын және сақтық азықтарын жасау мен сақтау технологиясы. 2. Азықтардың, судың, жайылымдардың және төсеніштің санитарлық сапасын бағалау әдістері. 3. Ұрықтандыру кезеңіндегі өндірушілерді ұстау және қорғау нормалары мен талаптары. 4. Түрлі жануарлардың өндірушілерінің биологиялық ерекшеліктері және жыныстық белсенділік кезеңіндегі мінез-құлқы. 5. Ауыл шаруашылығы жануарларын тамақтандыру негіздері, рациондарды қалыптастыру және теңгерімдеу. 6. Су ішуді қамтамасыз ету ережелері және су-тұз алмасуының бұзылуын алдын алу шаралары. 7. Биоқауіпсіздік талаптары, дұрыс ұсталмаудан туындайтын аурулардың алдын алу. 8. Өндірушілерді ұстау және тамақтануды бақылау кезінде қолданылатын есеп құжаттарының формалары.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Дағды 2: Пункттің өндірістік-шаруашылық қызметіне басшылықты жүзеге асыру	Машықтар:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Таңдамалы-ұрғашы жоспарларға сәйкес ауыл шаруашылығы жануарларын жасанды ұрықтандыруды ұйымдастыру және бақылау. 2. Генетикалық сипаттамаларды ескере отырып, мал шаруашылығында бұқа сыныптарын ауыстыруды жоспарлау және жүзеге асыру. 3. Ұрықтандыру графиктерін әзірлеу, шаралардың тиімділігін бағалау және түзету. 4. Жабдықтарды дұрыс пайдалану, техникалық қызмет көрсету және уақтылы жөндеу жұмыстарын қамтамасыз ету. 5. Еңбек ресурстарын тиімді пайдалану, технологиялық процестердің сақталуын бақылау. 6. Пункттің өндірістік көрсеткіштерін талдау және олардың жақсаруына арналған шараларды әзірлеу. 7. Өндірістің барлық кезеңдерінде ветеринарлық-санитарлық талаптардың сақталуын қамтамасыз ету. 8. Өндірістік және шаруашылық қызмет бойынша есеп және есеп құжаттарын жүргізу.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануар түрлері мен тұқымдары бойынша жасанды ұрықтандыру пунктінің жұмыс тиімділігін бағалау критерийлері. 2. Асылдандыру бойынша селекциялық құжаттама және есеп жүргізу тәртібі. 3. Ұрықтандыру кезінде қолданылатын жабдықты пайдалану және техникалық қызмет көрсету ережелері. 4. Еңбек ұйымдастыру әдістері және материалдық ресурстарды тиімді пайдалану. 5. Ауыл шаруашылығы жануарларын жасанды ұрықтандыру технологиялары. 6. Мал шаруашылығы экономикасының негіздері және шығындарды нормалау. 7. Жануарлардың ұрпақ алу және селекциясы бойынша нормативтік құжаттар мен нұсқаулықтар. 8. Жануарлармен және жабдықпен жұмыс кезінде техника қауіпсіздігі және еңбекті қорғау ережелері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Ұқыптылық Күйзеліске тұрақтылық Шыдамдылық Тез шешім қабылдай білу Командада жұмыс істей білу Өзгерістерді басқару Дәлдік Аналитикалық ойлау Мейірімділік Төзімділік пен еңбексүйгіштік Мотивация Сыни ойлау Көшбасшылық Көп мәселелік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	6	Инженер-зерттеуші (жалпы бейін)	
	8	Бас мал дәрігері	
14. Кәсіптің карточкасы «Мал шаруашылығындағы білікті жұмысшы»:			
Топтың коды:	6121-3		
Қызмет атауының коды:	6121-3-004		
Кәсіптің атауы:	Мал шаруашылығындағы білікті жұмысшы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы 76. Жұмыс малын күту жөніндегі малшы. Параграф 1. Жұмыс малын күту жөніндегі малшы, 4-разряд.		
	Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы 76. Жұмыс малын күту жөніндегі малшы. Параграф 2. Жұмыс малын күту жөніндегі малшы, 5-разряд.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: бастауыш білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жұмыс өтіліне қойылатын талаптар жоқ		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	жұмыс орнында нұсқама/тағылымдама немесе қысқа мерзімді оқыту		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	6129-0-011 - Жануарларға қарайтын жұмысшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Мал басын көбейтумен, жасанды ұрықтандырумен және төлдеу кезінде жануарларға көмек көрсетумен байланысты жұмыстарды жүргізу.		

Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	<p>1. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстау бойынша жұмыстарды орындау</p> <p>2. Ауыл шаруашылығы жануарларының өсімін молайту жөніндегі жұмыстарды орындау</p>
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстау бойынша жұмыстарды орындау	Дағды 1: Жануарлардың денсаулығын сақтау және қорғау үшін олардың физиологиялық жай-күйін бақылау	Машықтар:
		<p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <p>1. Жануарлардың денсаулығының белгілерін және мінез-құлқындағы ауытқуларды ажырату.</p> <p>2. Жануарларды күнделікті көзбен шолып қарап, жарақаттар, ақсау, селқостық және басқа да ауру белгілерінің бар-жоғын тексеру.</p> <p>3. Жануарлардың дене температурасын, тыныс алу жиілігін және тамыр соғуын өлшеу.</p> <p>4. Анықталған ауытқулар туралы ветеринариялық маманға немесе зоотехникке уақытылы хабарлау.</p> <p>5. Қарау және манипуляциялар кезінде жануарлардың стресстік жағдайларын азайту үшін қажетті жағдайларды қамтамасыз ету.</p> <p>5-разрядқа арналған машықтар</p> <p>1. Жануарлардың мінез-құлқын бақылау және олардың қалыпты күйінен ауытқуларын анықтау.</p> <p>2. Төлдеу, ауру және күйзеліс жағдайларының белгілерін анықтау.</p> <p>3. Алғашқы профилактикалық өңдеуді жүргізу.</p> <p>4. Төлдеу кезінде көмек көрсету және жаңа туған төлдерге күтім жасау.</p> <p>5. Ауру белгілері немесе күмәнді жағдайлар туралы ветеринар маманға уақытылы хабарлау.</p> <p>6. Вакцинация, дегельминтизация және дезинфекциялау шараларын жүргізуге қатысу.</p> <p>7. Емдік-профилактикалық шаралардан кейін жануарлардың жай-күйін бақылау.</p>
		Білімдер:
		<p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <p>1. Ауыл шаруашылығы жануарларының анатомиясы мен физиологиясының негіздері.</p> <p>2. Жануарлардағы аурулар мен жайсыздықтың негізгі белгілері.</p> <p>3. Түрлі жануарлардың қалыпты физиологиялық көрсеткіштері (дене температурасы, тыныс алу, пульс).</p> <p>4. Жануарлармен қауіпсіз жұмыс істеу ережелері.</p> <p>5. Қарапайым ветеринариялық құралдарды (термометр, шприц және т.б.) қолдану түрлері мен қағидалары.</p> <p>5 разрядқа арналған білімдер</p> <p>1. Ауыл шаруашылығы жануарларының анатомиясы мен физиологиясының негіздері.</p> <p>2. Жануарлардың денсаулығы мен ауру белгілері (сыртқы және мінез-құлықтық).</p> <p>3. Қалыпты физиологиялық көрсеткіштер: температура, пульс, тыныс алу және т.б.</p> <p>4. Жануарларды төлдеу алдында және кейін ұстау технологиясы.</p> <p>5. Зоогигиена мен санитария негіздері.</p> <p>6. Аурулар мен жарақаттар кезінде алғашқы көмек көрсету ережелері.</p> <p>7. Ветеринариялық мамандармен өзара әрекеттесу жөніндегі нұсқаулықтар.</p> <p>8. Жануарларға күтім жасау кезіндегі еңбекті қорғау және техника қауіпсіздігі талаптары.</p>
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді	

<p>Дағды 2: Жануарларды ұстау және күнделікті күту бойынша жұмыстарды орындау</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жұмысқа пайдаланылатын малдарды (өгіз, түйе, қашыр, есек және олардың төлі) жаю, азықтандыру, суару және қосымша қоректендіру. 2. Төлі жұмысқа және күтімге үйрету. 3. Төсенішті ауыстыру, жануарларды және олардың тұратын орнын тазалау. 4. Зооветеринариялық іс-шараларға қатысу. 5. Ұлттық өнімдерді (қажет болған жағдайда — шұбат және т.б.) дайындау. 6. Жануарлардың жай-күйін бақылау және мазасыздық белгілері туралы хабарлау. <p>5 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Түйе аналықтары мен бота-тайлақтарды азықтандыру, суару, жаю және бақылау. 2. Төлдеу кезінде көмек көрсету, профилактикалық өңдеулер жүргізу. 3. Түйелерді қолмен және аппаратпен сауу, артық сүтті сауып алу. 4. Бүтятниктерді (түйе тұратын орындарды) тазалау және күтіп-ұстау. 5. Түйелерді қолмен және механикалық түрде қырқу, түлеген жүнді жинау. 6. Жануарларды дезинфекциялық камераларда санитарлық өңдеуден өткізу. 7. Ветеринар маманына емдеу кезінде көмек көрсету. 8. Жануарлардың физиологиялық жағдайын бақылау. 	
	<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жұмысқа пайдаланылатын малдарды күтуге арналған зоотехниялық және ветеринариялық ережелер. 2. Азықтандыру мен суарудың нормалары мен тәртібі. 3. Жегін (упряжь) қолдану және оны күтіп-ұстау ережелері. 4. Жануарларды ұстаудағы санитария негіздері. 5. Шұбат дайындау технологиясы. <p>5 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналық және төл малдарды күтуге арналған зоотехниялық және ветеринариялық ережелер. 2. Азықтандыру мен суарудың нормалары, ақуызға, витаминдерге және минералдық заттарға деген қажеттілік. 3. Сауу ережелері және сауу жабдықтарын пайдалану тәртібі. 4. Қырқу машиналарының құрылысы және қырқу технологиясы. 5. Жануарларды дезинфекциялық камераларда өңдеу ережелері. 6. Жануарлармен жұмыс істеу кезінде санитария, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау негіздері. 	
<p>Еңбек функциясы 2: Ауыл шаруашылығы жануарларының өсімін молайту жөніндегі жұмыстарды орындау</p>	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>

<p>Дағды 1: Жануарларды сәйкестендіру және есепке алу мақсатында таңбалауды жүргізу</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларды таңбалау кезінде оларды ұстап тұру. 2. Идентификациялық белгілерді салу үдерісіне қатысу. 3. Таңбаланған жануарлар бойынша бастапқы есеп жүргізу. 4. Таңбалауға арналған құрал-жабдықтар мен материалдарды дайындау. 5. Инфекцияның алдын алу мақсатында таңбалау орнын процедураға дейін және кейін өңдеу. 6. Жас малдарды идентификациялық белгілері бойынша сұрыптауға қатысу. <p>5 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларды әртүрлі тәсілдермен өз бетінше таңбалау. 2. Есеп жүргізу кезінде жануарларды дәл сәйкестендіруді қамтамасыз ету. 3. Есепке алу және сәйкестендіру құжаттарын (журналдар, карточкалар, электрондық дерекқорлар) жүргізу. 4. Идентификациялық деректердің есеп құжаттамасына сәйкестігін тексеру. 5. Есепке алу мен таңбалау жұмыстарын жүргізу кезінде ветеринариялық және селекциялық қызметтермен өзара іс-қимыл жасау. 6. Таңбалау жұмыстарын ұйымдастыру және бақылау (шаруашылық бөлімшесінде).
	<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын сәйкестендірудің негізгі әдістері. 2. Жануарларды бекіту және таңбалау кезінде еңбек қауіпсіздігі ережелері. 3. Таңбалау рәсімдерінің мақсаты. 4. Таңбалау кезінде қолданылатын жеке қорғаныс құралдарының түрлері мен мақсаты. 5. Таңбалауға қатысты жануарлардың жас ерекшеліктері. 6. Жануарларды көзбен шолу арқылы сәйкестендіру белгілері. <p>5 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларды сәйкестендіру және есепке алу бойынша ҚР заңнамасының талаптары. 2. Әртүрлі таңбалау түрлерін қолдану технологиясы мен ережелері. 3. Таңбалау рәсімдерін жүргізудегі санитарлық нормалар. 4. Есеп құжаттамасын жүргізу принциптері (қажет болған жағдайда электрондық жүйелерде де). 5. Таңбаланған жануарларды электрондық жүйелерде есепке алу талаптары. 6. Жануарлардың түрі мен тұқымына байланысты таңбалау ерекшеліктері. 7. Дұрыс сәйкестендірудің мал басын көбейту, селекция және ветеринариялық бақылауға әсері.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>

	<p>Дағды 2: Малдарды төлдету</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануарларда төлдеу белгілерін бақылау. 2. Төлдету бөлмесін және төсенішті дайындау. 3. Төлдеуге дейін аналықтың желіні мен жыныс мүшелерінің гигиенасын қамтамасыз ету. 4. Физиологиялық тұрғыдан қалыпты өтетін төлдеулерді қабылдау. 5. Жаңа туған төлдің тыныс алу жолдарын тазалау және аналықпен алғашқы байланысын қамтамасыз ету. <p>5 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қиындаған төлдеу кезінде жануарға ветеринариялық маманның нұсқауы бойынша көмек көрсету. 2. Төлдегеннен кейін аналық пен төлдің жағдайын бақылау. 3. Төлдеу, асқыну жағдайлары және жаңа туған төлдерді өңдеу бойынша есеп жүргізу. 4. Түрлік және физиологиялық ерекшеліктерді ескере отырып, әртүрлі жануар түрлерінен төл қабылдау. 5. Қажет болған жағдайда ветеринарлық мамандармен өзара іс-қимыл жасау. <p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Әртүрлі жануарлар түрлерінде төлдеу басталуының белгілері. 2. Төлдеуге дайындық кезінде гигиеналық ережелер. 3. Төлдеудің қалыпты өтуі және жануарлардың мінез-құлық ерекшеліктері. 4. Жаңа туған төлдерді алғашқы өңдеудің ережелері. 5. Аналық жануарлармен жұмыс істеу кезінде еңбек қауіпсіздігі негіздері. <p>5 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қиындаған төлдеудің себептері мен белгілері. 2. Қалдық шуы кешігуі және әлсіз төлдеу әрекеттері кезінде алғашқы көмек көрсету әдістері. 3. Кіндік бауды өңдеу, уыз беру мерзімдері мен нормалары. 4. Төлдеу ауруларының алдын алу шаралары. 5. Төлдеу бойынша ветеринарлық және асыл тұқымдық құжаттарды толтыру ережелері. <p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:</p>	<p>Жауапкершілік Ұқыптылық Күйзеліске тұрақтылық Шыдамдылық Командада жұмыс істей білу Сыпайылық Мейірімділік</p>		
<p>Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:</p>	<p>1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.</p>		
<p>СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:</p>	<p>СБШ-нің деңгейі: 3</p>	<p>Кәсіптің атауы: Мал шаруашылығы кешендерінің және механикаландырылған фермалардың операторы</p>	

	5	Асылдандыру ісі жөніндегі техник	
15. Кәсіптің карточкасы «Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі операторы »:			
Топтың коды:	6121-3		
Қызмет атауының коды:	6121-3-007		
Кәсіптің атауы:	Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі операторы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы. 91. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы. Параграф 1. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы, 4-разряд.		
	Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы. 91. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы. Параграф 2. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы, 6-разряд.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: бастауыш білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жұмыс өтіліне қойылатын талаптар жоқ		
Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:	жұмыс орнында нұсқама/тағылымдама немесе қысқа мерзімді оқыту		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	3142-0-007 - Зоотехник		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жануарлар мен құстарды қолдан ұрықтандыру кезінде дайындық жұмыстарын орындау.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Қолдан ұрықтандыру пунктінде қауіпсіз ветеринарлық-санитарлық жағдайларды ұстау бойынша жұмыстарды орындау 2. Малдарды қолдан ұрықтандыруды жүргізуге шығыс материалдарын, жабдықтар мен құралдарды дайындау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Қолдан ұрықтандыру пунктінде қауіпсіз ветеринарлық-санитарлық жағдайларды ұстау бойынша жұмыстарды орындау	Дағды 1: Дезинфекциялау құралдары мен әдістерін таңдау арқылы қолдан ұрықтандыру пунктін дезинфекциялау жоспарын жасау	Машықтар: 4 разрядқа арналған машықтар 1. Құрал-жабдықтар, аспаптар мен үй-жайларды санитарлық өңдеу жұмыстарына қатысу. 2. Нұсқаулыққа сәйкес жуғыш және дезинфекциялық құралдарды дайындау. 3. Жасанды ұрықтандыру пунктінде жұмыс істеу кезінде жеке гигиена мен санитария ережелерін сақтау. 4. Жұмыс орнында тазалық пен тәртіпті сақтауға қатысу. 6 разрядқа арналған машықтар 1. Эпизоотиялық жағдай мен нормативтік талаптарға сәйкес дезинфекциялау жоспарын жасау. 2. Дезинфекцияның тиімді әдістерін (аэрозольді, ылғалды, шашырату және т.б.) таңдау және қолдану. 3. Санитарлық іс-шаралардың нәтижелерін талдау және қажет болған жағдайда жоспарға түзетулер енгізу. 4. Дезинфекциялық іс-шараларды есепке алу журналын жүргізуді ұйымдастыру және бақылау.	

	<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ауыл шаруашылық жануарларын ұстаудағы санитария және гигиена негіздері. 2. Жуғыш және дезинфекциялық құралдардың түрлері мен мақсаты. 3. Жасанды ұрықтандыру пунктіндегі құрал-жабдықтар мен үй-жайлардың тазалығына қойылатын талаптар. 4. Дезинфекциялық заттармен қауіпсіз жұмыс істеу ережелері. <p>6 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жасанды ұрықтандыру пункттеріне қойылатын ветеринариялық-санитарлық талаптар бойынша нормативтік құжаттар. 2. Дезинфекциялық құралдардың жіктелуі және эпизоотиялық жағдайға байланысты оларды таңдау қағидаттары. 3. Дезинфекциялаудың заманауи технологиялары. 4. Санитарлық шаралардың тиімділігін бағалау әдістері. 5. Санитарлық шаралар бойынша есеп жүргізу және есеп беру ережелері.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Дағды 2:</p> <p>Тазалау және дезинфекция жұмыстары кезінде пайдаланылған шаруашылық құрал-саймандарын тазалау және залалсыздандыру жұмыстарын жүргізу.</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Үй-жайларды тазалағаннан кейін құрал-саймандарды ластанудан тазарту. 2. Нұсқаулыққа сәйкес қарапайым дезинфекциялық ерітінділерді дайындау. 3. Құрал-саймандарды қолмен жуу, сіңдіру және зарарсыздандыру. 4. Өңделген инвентарды кептіріп, арнайы бөлінген орынға жинау. 5. Дезинфекциялық заттармен жұмыс істеу кезінде жеке гигиена мен қауіпсіздік техникасын сақтау. <p>6 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Санитарлық нормаларды ескере отырып, құрал-саймандарды тазалау және дезинфекциялау процесін ұйымдастыру. 2. Ластану деңгейі мен түріне қарай дезинфекциялық құралдар мен өңдеу әдістерін таңдау. 3. Өңдеу сапасын және дезинфекциялық ерітінділерді дұрыс қолдануды бақылау. 4. Құрал-саймандарды дезинфекциялау бойынша есеп және құжат жүргізу. 5. Персоналға санитарлық өңдеу және дезсредстволармен қауіпсіз жұмыс істеу бойынша нұсқаулық өткізу.

		<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Құрал-саймандардың негізгі түрлері және олардың мақсаты. 2. Қолмен тазалау және жуу ережелері. 3. Дезинфекциялық заттардың мақсаты және оларды қолдану тәсілдері. 4. Тазартылған және өңделген құрал-саймандарды сақтау талаптары. 5. Дезинфекциялық ерітінділермен жұмыс істеудегі қауіпсіздік шаралары. <p>6 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ЖҰ пунктіндегі құрал-сайманға қойылатын санитарлық және ветеринариялық талаптар. 2. Дезинфекциялық препараттардың түрлері мен кластары, қолдану режимдері. 3. Көп кезеңді тазалау және дезинфекциялау технологиясы. 4. Өңдеу сапасын бағалау әдістері. 5. Санитарлық іс-шараларды есепке алу және бақылау бойынша нормативтік актілер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
<p>Еңбек функциясы 2: Малдарды қолдан ұрықтандыруды жүргізуге шығыс материалдарын, жабдықтар мен құралдарды дайындау</p>	<p>Дағды 1: Жұмыс орнын ұйымдастыру талаптарына және қауіпсіздік талаптарына сәйкес жұмыс орнын дайындау</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жұмыс басталар алдында үстелді, құрал-саймандарды және материалдарды дайындау. 2. Қажетті жабдықтар мен шығын материалдарының бар-жоғын және жарамдылығын тексеру. 3. Құрал-саймандарды санитарлық талаптарға сай орналастыру. 4. Жұмыс орнын дайындау кезінде жеке қорғану құралдарын (ЖҚҚ) қолдану. 5. Іс-шара алдында бөлмені желдету және ылғалды тазарту жұмыстарын жүргізу. <p>6 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұрықтандыру жоспары мен мал басын ескере отырып жұмыс орнын ұйымдастыру. 2. Бөлменің санитарлық және эпидемиологиялық талаптарға сәйкестігін бақылау. 3. Жабдықтардың (оның ішінде криожабдықтар мен ұрықтандыру құралдары) техникалық жағдайын тексеру. 4. Жас мамандар мен кіші персоналға дайындық және қауіпсіздік техникасы бойынша нұсқау беру. 5. Биоматериалдармен жұмыс барысында биологиялық қауіпсіздік ережелерін сақтау.

	<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ЖҰ операторының жұмыс орнын ұйымдастыруға қойылатын жалпы талаптар. 2. Негізгі құрал-жабдықтардың мақсаты мен орналасуы. 3. Жеке қорғану құралдары және оларды қолдану ережелері. 4. Бөлмені санитарлық дайындаудың базалық ережелері. 5. Еңбек қауіпсіздігі мен техникасы негіздері. <p>6 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жасанды ұрықтандыру пункттерін ұйымдастыруға қойылатын санитарлық нормалар мен талаптар. 2. Шәует материалы мен шәуетке арналған құрал-жабдықтармен жұмысқа дайындалу ережелері. 3. Жабдықтарды дайындау және оның жарамдылығын тексеру жөніндегі нұсқаулықтар. 4. Химиялық және дезинфекциялық құралдарды қолдану кезіндегі қауіпсіздік ережелері. 5. Жануарларды дайындау және ұрықтандыру бойынша құжаттамаларға қойылатын талаптар.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>Талап етілмейді</p>
<p>Дағды 2: Жұмыс жоспарына сәйкес олардың түрлеріне байланысты қолдан ұрықтандыру кезінде пайдаланылатын құралдар мен материалдарды таңдау және дайындау</p>	<p>Машықтар:</p> <p>4 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жануардың түріне қарай стандартты құралдар жиынтығын (шприцтер, катетерлер, айналар және т.б.) таңдай білу. 2. Бір рет қолданылатын және көп реттік құралдардың жарамдылығын тексеріп, дайындау. 3. Физиологиялық ерітінділерді дайындау және ұрықты қажетті температураға дейін жылыту. 4. Қолданылған құралдарды жуу, дезинфекциялау және залалсыздандыру. 5. Құралдарды ластануға жол бермейтін жағдайларда сақтау. <p>6 разрядқа арналған машықтар</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұрықтандыру жоспарына сәйкес құралдар мен шығын материалдарының түрі мен мөлшерін өз бетінше таңдай білу. 2. Құралдардың санитарлық және технологиялық талаптарға сәйкестігін бақылау. 3. Криогендік жабдық пен ұрықтандыру құралдарын баптау, тексеру және дайындау. 4. Шәуеттің биологиялық белсенділігін сақтай отырып, оны дұрыс дайындау және еріту. 5. Дәрілік заттар мен биоматериалдардың сақтау жағдайын бақылау.

		<p>Білімдер:</p> <p>4 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жасанды ұрықтандыру кезінде қолданылатын құралдардың түрлері мен мақсаты. 2. Ветеринариялық құралдарды дезинфекциялау және залалсыздандыру ережелері. 3. Ұрықты қолданар алдындағы дайындық негіздері. 4. Материалдарды сақтау және пайдалану талаптары. 5. Ұрықтандыру пунктіндегі базалық санитарлық нормалар. <p>6 разрядқа арналған білімдер</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұрықтандыру құралдары мен жабдықтарының жіктелуі және техникалық сипаттамалары. 2. Ұрықты алу, сақтау және еріту ережелері. 3. Ұрық сапасын бақылау әдістері. 4. Жабдықтарды, соның ішінде криожабдықтарды санитарлық өңдеу стандарттары. 5. Материалдардың жұмсалуды және жабдықтың жұмысын есепке алу тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	<p>Жауапкершілік</p> <p>Ұқыптылық</p> <p>Күйзеліске тұрақтылық</p> <p>Шыдамдылық</p> <p>Командада жұмыс істей білу</p> <p>Дәлдік</p> <p>Сыпайылық</p> <p>Мейірімділік</p>	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	<p>1. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі – 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ. 2. «Ветеринария туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2002 жылғы 10 шілдедегі № 339-II ҚРЗ. 3. «Жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2004 жылғы 9 шілдедегі № 593-II ҚРЗ. 4. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ. 5. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы – 1997 жылғы 11 шілдедегі № 151-I ҚРЗ. 6. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2015 жылғы 29 мамырдағы № 7-1/498 бұйрығы – "Жануарларды өсіру, сату объектілеріне қойылатын ветеринария. 8. ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 17 маусымдағы № 239 бұйрығы – "Жануарлармен айналысу қағидаларын бекіту туралы". Әділет министрлігінде 2019 жылғы 28 маусымда № 18917 тіркелген.</p>	
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	3	Мал шаруашылығы кешендерінің және механикаландырылған фермалардың операторы
	5	Асылдандыру ісі жөніндегі техник

4-ші тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

16. Мемлекеттік органның атауы:

Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі

Орындаушы:

Насырханова Б.К., +7 (771) 375 80 45, b.nasyrhanova@nasec.kz

17. Өзірлеуге қатысатын ұйымдар (кәсіпорындар):

«Агроөнеркәсіп қауымдастықтарының кешені» консорциумы

Жоба жетекшісі:

Насырханова Б.К.

E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz

Телефон нөмірі: +7 (771) 375 80 45

Орындаушылар:

Кенжегулова М.Б., +7 (775) 603 30 97, m.kenzhegulova@nasec.kz

18. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 15.05.2025 г.

19. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 24.09.2025 г.

20. «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы: 24.09.2025 г.

21. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: Нұсқа 2, 2025 г.

22. Бағдарлы қайта қарау күні: 26.12.2029 г.